

Mijn Amsterdam

Een eigenzinnige
reisgids

Bent Van Looy

BORGERHOFF
& LAMBERIGTS

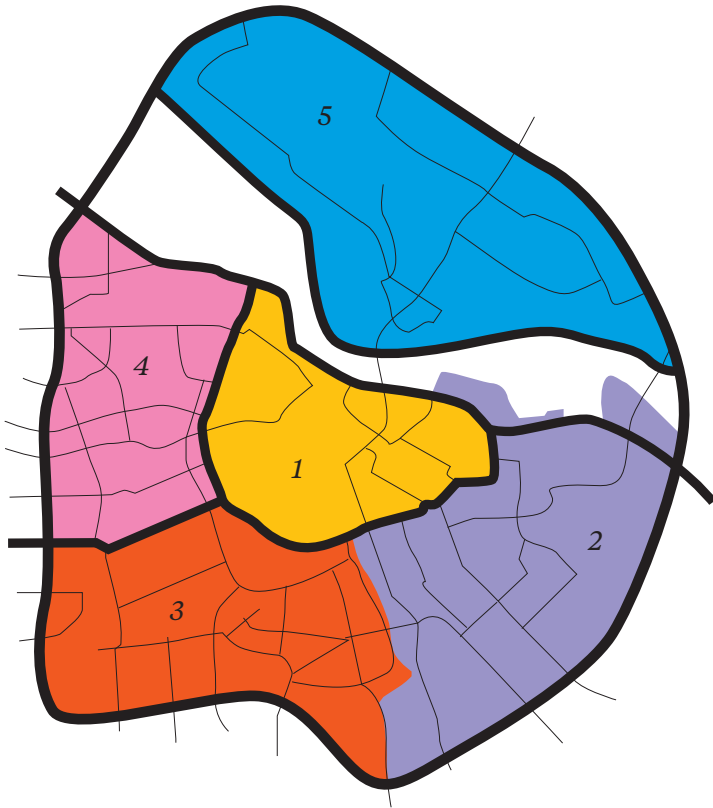

*I have traveled lightyears
Just to be right where I am
I have drowned in oceans of cold beer
In Amsterdam*

Uit 'My Escape', 2016

Alle locaties die aan bod komen in dit boek staan op een digitale kaart. Scan de QR-code en ontdek *Mijn Amsterdam* makkelijker dan ooit!

1

Jordaan - Centrum

11

2

Oost

167

3

De Pijp - Zuid

217

4

West

275

5

Noord

337

Amsterdam is een boek

Amsterdam is een boek, een groot vierkant boek, boven links op de derde plank van de boekenkast van mijn vader. 'Amsterdam!' staat in lekker dikke witte letters op de rug, met een rood uitroepteken erbij. Ik ken het boek goed. Boven op een zwarte Thonetstoel, nog in pyjama, sta ik er graag in te bladeren wanneer mijn ouders van huis zijn. De mooie jonge mensen op de omslag kijken uitdagend in de lens. Twee zwarte mannen met pet en hoed poseren met de handen in de zakken, de vrouwen, één in een nauwe zwarte jurk, de ander in een glimmend Hawaiïhemd met palmbomen dat ze in haar strakke rok gepropt heeft, kijken ondeugend in de lens. Ze flirten met de camera van Ed van der Elsen, de man die zijn stad en haar bewoners met huid en haar kon verslinden, zo gek was hij erop. En hij drukt af.

Eds camera is verliefd. Verliefd op de hippe vogels op de omslag, ze komen net van een jazzconcert. Stapel op de nozems met hun vetkuiven op de Zeedijk die haast omvallen van zattigheid. Smoor ook op zijn dochttertje, op zijn verjaardag, in wollen ondergoed op de koude gang. Kapot van liefdesverdriet bij het fotograferen van slagerij Sal Meijer, het laatste nog rechtstaande huis in de Joodse wijk, voor ook dat plaats moet maken voor de vooruitgang.

Ik schuif *Amsterdam!* weer in de kast. Een schap lager staat een ander boek, de glossy vernis op de rug is helemaal afgebladderd van het vele open- en dichtslaan. 'Turks Fruit' staat erop, in stoere rood-witte blokletters. Balancerend op de wankelende stoel laat ik mijn ogen dansen over de stevig gebeeldhouwde zinnen van Jan Wolkers. Ik zit mee achter op de fiets terwijl hij met zijn Olga, pas getrouwd, over een brug slingert, de Herengracht over, dronken van geluk.

Wie weet fietsen ze zo meteen wel langs de Westertoren, zowat het enige gebouw dat de slimme schrijfster Anne Frank kon zien door het dakraam van het Achterhuis, terwijl ze aan tafel haar dromen en verzuchtingen van zich af schreef in haar dagboek, dat ik even uit de kast haal en dan terug zet.

Een ander boek. Nog steeds in pyjama, boven op mijn stoel, moet ik hard lachen om het slordige leven van Peter van Straatens wittewijnmoeder Agnes. Ik zit mee aan de bar van café Welling en strompel achter haar aan, de trap op, op weg naar het morsige bed van haar ex.

Met Sammie en Walter Raam dans ik in trance tussen de blinkende kaften van Joost Zwagermans *Gimmick!* tot het ochtendgloren op de toog in discotheek Roxy, word ik weer wakker op de Wallen met mijn hoofd op de plakkerige schouder van Joop Klepzeiker, tel ik mijn laatste guldens voor een kop koffie met Arnon en Rosie om in het licht van de straatlantaarns, mistroostig als Frits van Egters, weer naar huis te slenteren, net als in *De Avonden*.

Nog voor ik er één stap had gezet, voelde ik me als een vis in het water in Amsterdam. Ik kende haar straatstenen, de klank van het draaiorgel in de Kalverstraat, de wind die herfstbladeren blaast over de tramrails op het Spui. Nog voor ik er ontelbare keren zou optreden, vrienden zou maken voor het leven, nachtenlang zou zwerven over verlaten straten, voelde ik me thuis in de boezem van Amsterdam.

Ik had haar gelezen.

Over dat Amsterdam wil ik het hebben in dit boekje.

Het Amsterdam van Ed en Jan, Anne en Ramses. Het Amsterdam ook van mijn lieve vrienden met hun zachte slaapbanken, stevige bagagedragers en hete tips.

Het Amsterdam dat ik stilaan Mijn Amsterdam durf te noemen.

P.S. Dit boek (en ook *Mijn Parijs*) had anders geheten zonder die magnifieke film van Ed van der Elsken uit 1982, waarin hij met een camera op zijn hoofd gebonden een wilde rit maakt door de stad. Die film heette *Mijn Amsterdam* en is, met wat geluk, gewoon op YouTube te bekijken. Zijn open blik en levenshonger zijn een voortdurende inspiratie.

Jordaan
– Centrum

Jordaan – Centrum

Wat is de Jordaan, behalve een rivier in het Beloofde Land, hier ver vandaan? Deze levendige volksbuurt werd pas Jordaan genoemd nadat die naam in de 18^e eeuw voor het eerst opdook in een tekst. Daarin wordt door een dichter de Prinsengracht bezongen als de rivier Jordaan. Andere historici zeggen: onzin, de naam komt van de voor de katholieken gevluchte hugenoten uit Frankrijk, die hun nieuwe buurt Jardin noemden. De Amsterdammers maakten daar dan Jordaan van, net zoals ze van jus d'orange (het lievelingsdrankje van de hugenoten?) sjuderans maakten. Denk ik. Spaanse Brabanders, flamboyante, wat lawaaierige figuren, namen er in de 17^e eeuw hun intrek, gehuld in felgekleurde kleren. Zou het kunnen dat ze met hun getormenteerde liederen aan de oorsprong liggen van de galmende smartlappen van hun 20^e-eeuwse nazaten?

Sinds het vroege begin van Amsterdam, een steeds uitdijende nederzetting die bestond bij de gratie van geld en handel, was de Jordaan een ambachtsbuurt voor nieuwkomers en ongewensten. Geert Mak noemt het de Bijlmer van de 17^e eeuw. Toen de grachtengordel aangelegd werd, een enorme onderneming die het steeds rijker wordende Amsterdam een voornamer voorkomen moest geven, bleek dat die rommelige werkliedenbuurt daar helemaal niet op aangesloten kon worden. Dat kan je nu nog zien aan de schuine ligging van de straten en de rare hoekhuizen die de Jordaan en de Prinsengracht verbinden.

In de 19^e eeuw verarmde de buurt zienderogen, huizen vielen uit elkaar en uitwerpselen stroomden door de grachten, nadat de arme Jordanezen er, moegetergd, hun bedpannen in ledigden. Het volk rebelleerde tegen de heersende klassen, hoe zou je zelf zijn? Dat hele rebelleren escaleerde lelijk in 1896, toen na een partijtje palingtrekken een rel losbarstte waarbij zesentwintig Jordanezen het leven lieten.

Drollen die voorbijdobberen aan je fraaie grachtenpand doet nadenken. Aan het begin van de

20^e eeuw werden daarom nieuwe wetten gemaakt, die een gezonde woonsituatie garandeerden voor iedere Amsterdammer. En toch bleef de Jordaan door de eeuwen heen een kleurrijke maar roerige plek waar de burgerij geen raad mee wist.

Door verhalen en tv-series uit de jaren 60 hebben we een geromantiseerde kijk op die arme maar goudeerlijke volksmensen die de Jordaan bevolkten: koppige, flamboyante types die na een paar glaasjes stevig met elkaar op de vuist gingen om daarna samen luidkeels in zingen uit te barsten op de biljarttafel.

Flarden accordeonmuziek en de hartverscheurend snikende stemmen van legendes Johnny Jordaan, Willy Alberti, Tante Leen en Koos Alberts waaien na etenstijd nog steeds de winderige stegen in, vanuit cafés, woonkamers en werkplaatsen. Hun standbeelden kan je gaan aaien op de hoek van de Elandsgracht en de Prinsengracht.

Veel van hun generatiegenoten, echte Jordanezen, kozen in de jaren 60 voor een nieuw bestaan aan de rand van de stad, velen bouwden een nieuw leven op in Vogeldorp en Tuindorp.

Wakker worden in Hotel Wiechmann is als ontwaken in het verleden. Schuif de gordijnen maar voorzichtig open, buiten is het nog donker, de Prinsengracht is nog wat aan het sluimeren. Er is weinig te zien, misschien een straatveger onder een straatlantaarn, in de miezerregen.

In de lobby heerst de sfeer van het Amsterdam van weleer: een haard, oosterse tapijten, koperen potten en in de hoek een doodsklok. Warm licht lokt je naar de fraaie ontbijtzaal, neem een krentenbol en zwarte koffie mee naar een tafeltje achter de reusachtige vitrine van dit gezellige grachtenpand. Van hieruit is het fijn loeren naar ontwakende duiven en de eerste Amsterdammers die zich voorzichtig de straat op wagen met schoothondjes en slaapkoppen. De kamers in Wiechmann zijn, hoewel sfeervol ingericht met antieke kasten en nachtlampjes, iets spartaanser dan de gezellige santenboetiek in de lobby doet vermoeden, maar dat hindert niet. Dat was vroeger zo, zullen we maar zeggen.

Hotel Wiechmann

€€

HOTEL ANTIEK

Prinsengracht 328-332

Ikzelf verken een stad het liefst te voet. Het tempo maakt dat je alle details die de stad bijzonder en onverwisselbaar maken haarscherp kan zien: een mooi gelakte deur aan de Prinsengracht, een in beton gegoten huisnummer in Amsterdamse stijl, vierkant maar sierlijk, de sticker, als een gouden medaille op de klep van een gloednieuwe Pattapet van de jongen op het skateboard, ratelend op de straattegels. Daar komt nog eens bij dat het ritme van mijn stappen me na een uur of wat in een aangename trance brengt, waardoor ik ophoud helder na te denken en geleidelijk aan een radertje wordt in de grote machine van de stad. Gedragen door de 4/4 maat van mijn lederen schoenzolen en de vrolijke kakofonie van de stadsgeluiden gaat mijn hersenpan langzaam openstaan, open voor nieuwe ideeën, woorden en wie weet een liedje. Op dat moment rijdt een vrouw op een zwarte Gazelle me op een haar na de gracht in. Een ruw ontwaken uit mijn dagdroom. Flaneren doe je maar in Parijs, onnozelaar, Amsterdam is de stad van de fiets. Gelukkig is er Frédéric, waar je voor een fijne prijs zo'n klassieke Gazelle kan huren om dan Amsterdam te doorkruisen zoals het hoort: met krachtige trapbewegingen en ware doods-verachting. Hoppekee!

Frédéric

FIETSVERHUUR

Binnen Wieringerstraat 23

€

Van een Amsterdamse vriendin die het kan weten hoorde ik iets over een nieuw maar oud café dat ook een beetje een restaurant was, Kikkie van de Prinsensluis. Typisch, dacht ik, zeker een stel hippe millennials die een oud bruin café overkopen en er gefermenteerde tuinkersappjes gaan brouwen. Het bleek mee te vallen, Kikkie zou slechts 'een lichtbruin café' zijn, op de kaart stond de betere pubfood dus daar moesten we maar eens afspreken. Terwijl zij uitgebreid vertelde over het boek dat ze aan het schrijven was, dwaalden mijn gedachten af naar Kikkie, en wie dat wel mocht zijn. Lang geleden waren er in de Jordaan bruggentrekkers of *kargadoors* (van: kar, ga door!). Kikkie hing hier aan het begin van de vorige eeuw naar het schijnt rond op de stoep en hielp dan handelaars die hun handkar de brug niet over gesleurd kregen. Met de fooi ging hij 's middags op café. Voor een malse gourmet-burger zal het niet geweest zijn.

Kikkie van de
Prinsensluis

LICHTBRUIN CAFÉ

RESTAURANT

PUBFOOD

Prinsenstraat

€€

Ik snuister graag, ik geef het toe, doorheen dikke drommen Star Warsmemorabilia, Japanse mangaprinssessen en E.T.-sleutelhangers, nog in de verpakking. Het volgestouwde A Space Oddity is een paradijs voor kinderen en nerds. In plekken als deze word ik me ineens bewust van de enorme invloed die populaire cultuur op ons kan hebben. Een weke plek, ergens ter hoogte van mijn middenrif, begint vervaarlijk te gloeien bij het zien van het gifgroene kasteel van Skeletor, de schurk met de doodskop uit *Masters of the Universe*, de aartsvijand van He-Man. Bij ons thuis was dergelijk speelgoed streng verboden. Gelukkig was er de buurjongen die wel in het bezit was van de verdorven burcht. Zou ik het plastic bolwerk mee naar huis nemen? Ik moet nog een hele dag door de stad banjeren. En de Bassie en Adriaanklok aan de toog is gereserveerd. Drommels, drommels en nog eens drommels.

A Space
Oddity €€
SPEELGOED
MEMORABILIA
NOSTALGIE
Prinsengracht 204

Even lijkt het alsof ik in *Mijn Las Vegas* terechtgekomen ben, maar dan op zijn Amsterdams. Een interieur als een kopstoot van Pa Flodder, Versace-motieven zover het oog reikt, panterprints en een wiebelende stapel beduimelde Privé's. Bij Kapsalon In de Jordaan moet je niet zijn om de puntjes bij te laten knippen. Spectaculaire haardossen worden hier gebeeldhouwd, met krultang, haarlak en reepjes zilverpapier. Denk: Anita Meyer onder de zonnebank in volle jaren 80-glorie en je komt min of meer in de buurt. De paarsige wolk haarlak komt uit de buurt van stichter Siko van Berkel, ooit kapper van de sterren, die het na een korte zijsprong als bioboer voelde kriebelen toen naast zijn favoriete café ineens een pand vrij kwam te staan. Hij schonk de Jordaan eindelijk het kapsalon waar de buurt recht op had. Een instituut.

Kapsalon In de Jordaan €€
KAPPER KITSCH
JORDAAN
Elandsgracht 51

Café De Jordaan heet volkomen terecht Café De Jordaan. De Jordanese sfeer walmt hier dik en stroperig de stoep op, net als de op Italiaanse leest geschoeide maar toch onmiskenbaar Amsterdamse smartlappen. Het decor is ook perfect. Hazesportretten boven de bar: check. Tapijtjes op tafel en plastic kamerplanten? Ja hoor. Kom binnen. Welkom in de Jordaan.

Café De Jordaan €
CAFÉ VOLKS
JORDAAN
Elandsgracht 45

Wie een idee wil krijgen van hoe de werkplaatsen van weleer eruitzagen, moet maar eens een wandelingetje maken door de Driehoekstraat. In het bochtige steegje hoor je, als je heel goed luistert, het hart van de oude Jordaan kloppen. Kijk maar naar het mooie uithangbord van Stokerij De Ooievaar. Hier wordt al decennia jenever gestookt, binnen de stadsmuren. Even verder zit een houtzagerij, de heerlijke geur van versgezaagde planken kriebelt in mijn neus. Een paar meter verder komt daar terpentijn bij, een deur staat open, binnen wordt in grote ketels verf gemengd. Wanneer ik vraag of ik even binnen mag bij De Ooievaar, word ik vriendelijk maar kordaat verzocht om toch eens helemaal op te flikkeren. Toeristen niet gewenst. Oké dan.

Driehoekstraat

STEEG AMBACHT

STOKERIJ

Driehoekstraat

Dames

Vanaf de overkant van de straat lijkt dit eethuis op een decorstuk voor een nieuwe Eftelingattractie, mocht Anton Pieck een Jordanees geweest zijn tenminste: rood geruite gordijntjes voor de ramen, blauw geruite kleedjes op de tafels. Bij nadere inspectie blijkt: Broodje Mokum is geen kitscherige Jordaanfantasie, maar al jarenlang *the real deal*. Oude heren met een krantje hebben hun tokus geparkeerd op skalederen zitbanken en dames met krulspelden komen even bijpraten aan de kassa. Broodje Mokum is een fantastische ontbijtplek voor wie het helemaal gehad heeft met de alomtegenwoordige avocadotoast of gepocheerde eieren met hollandaisesaus en mimosa's. Hier is het leven eenvoudig en mooi. De enige hartverscheurende keuze? Of ik een zacht, dan wel een hard broodje Jordaanse bal zal bestellen. Weet je wat? Ik neem ze allebei. Zoals mijn goede vriend en fotograaf Tim Knol het zegt: hatseflats.

Broodje Mokum

BROODJES **GEHAKTBAL**

NOSTALGIE

Rozengracht 26

€

We duiken nog even lekker het verleden in, daar nodigt de Jordaan wel toe uit. Aan de overkant van de brede Elandsgracht, een voormalige leerlooiersstraat aan het water, in 1861 gedempt wegens stankoverlast, is er zo'n echt nostalgiepaleis. In een enorme galerie die meerdere huizen bestrijkt staan per thema grote glazen vitrinekasten opgesteld. De meest wonderlijke voorwerpen zijn hier te bewonderen. Sierlijk beschilderde Delftse tegels, Louis XV-penduleklokken, speelgoedbrandweerauto's, Koninginnedagkitsch: het ligt hier allemaal, een zalige overvloed. Voor informatie over dat psychedelische muranoglas of die verweerde Steiffteddyberen met rigor-mortispootjes moet je naar de centrale balie. Een vriendelijke dame haalt een enorme sleutelbos tevoorschijn wanneer ik een vintage pilootzonnebril van dichtbij wil bekijken. Die heeft in oorlogstijd nog op de neus van een Spitfirepiloot gestaan, dat zie je zo. Of van de Soldaat van Oranje, ooit fantastisch verfilmd met Rutger Hauer en Jeroen Krabbé, nu al jarenlang de langstlopende musical uit de Nederlandse geschiedenis.

Antiekcentrum
Elandsgracht

ANTIIEK TWEEDEHANDS
MARKTHAL

Elandsgracht 109

€€

De Nederlandse Robin Hood? Daaraan werd vooralsnog geen serie gewijd, voor zover ik weet. Misschien moest Netflix maar eens aan de slag met het ongelooflijke verhaal van een zekere Jacob Muller, een pientere schurk die vanuit Hamburg in de vroege 18^e eeuw strandde in de handelsstad Amsterdam. Sjakoo, zoals hij meteen genoemd werd, had in de ongere kroegen en donkere steegjes de tijd van zijn leven. Hij roofde, zoop en vocht zich een weg naar de top van de onderwereld. Met zijn kornuiten verschanste de rabauw zich in wat al snel Het Fort van Sjakoo genoemd werd, tegenwoordig de panden op de Elandsgracht van huisnummer 71 tot 77. En een fort was het, met een heus ondergronds tunnelnetwerk, uitkijkposten, vluchtgangen en al. De ordediensten hadden hun handen vol aan Sjakoo en zijn maten. Na een geslaagde ontsnapping uit de kerker hield Sjakoo een gigantisch feest om zijn vrijheid te vieren. Lang hebben die feestelijkheden niet mogen duren: Sjakoo werd diezelfde avond nog ingerekend en de volgende ochtend door de stadsbeul ontdaan van zijn hoofd aan de overkant van waar vandaag het Centraal Station staat, op een paar passen van het Eye Filmmuseum. Het oorspronkelijke fort werd bij het heraanleggen van de buurt met de grond gelijk gemaakt. Een gedenkplaat op de Elandsgracht herinnert de voorbijganger aan de rebelse buurtbewoner.

Het Fort van Sjakoo

GESCHIEDENIS MISDAAD

Elandsgracht 71-77

Hedendaagse rebellenjongens kunnen zich bij Mister B laten uitdossen met de fraaiste lederwaren van de stad. Zwarte politiepetten, behangen met blinkend zilver, strakke houthakkersshorts uit paardenleer, het betere riem- en gespenwerk en een verzameling veerkrachtige zweepjes boezemen me een bepaald ontzag in. Mister B houdt de traditie van een gay subcultuur in ere waarvoor heren sinds de vroege jaren 80 naar Amsterdam togen, de stad van vrijheid, zonde en plezier. Ik moet denken aan de haarfijne potloodtekeningen van Tom of Finland en aan de speciale lade in de kleerkast van Herr Flick.

Mister B

GAY FETISJ

LEDER

Prinsengracht 192

€€

Helaas voor Mister B's kassa zijn handboeien en tepelklemmen niet mijn kopje thee. Mijn guilty pleasure heet horloges, en dan nog het liefst oude horloges, klokken met pedigree. Voor de leek zien ze er allemaal eender uit: rond, met cijfertjes of streepjes, een kleine wijzer en een grote waar dan de secondewijzer nerveus rondjes rond draait. Ik vind het heerlijk om me te verdiepen in de kleine snufjes en verschillen, in de horlogewinkel worden dat 'complicaties' genoemd. Een woord dat je bij de dokter liever niet hoort, is in de horlogewereld het hoogste van het hoogste: een maantje dat gelijk oploopt met die grote maan in de hemel, de datum die midden in de nacht elegant verspringt, een zeldzame Mickey Mousekop op de goudgele wijzerplaat van een limited edition Rolex Oyster. In de etalage van Amsterdam Watch Company ligt steevast een mooie selectie van kleurige Natobandjes. De vaak gestreepte nylonbandjes maken van een horloge dat er op het eerste gezicht wat stijfjes of deftig uitziet ineens iets stoers. Ze werden ontwikkeld door het Britse ministerie van Defensie en werden beroemd door Sean Connery, die een mooi marine en grijs gestreept exemplaar droeg in *Goldfinger*.

Amsterdam Watch Company

€€€€

HORLOGES VINTAGE DE 9 STRAATJES

Reestraat 3

